

PRO DIFFERENCE

Forståelse av og kilder til rasistisk
diskriminering

Børge Strømgren

OSLOMET

Sammendrag

- Målet med kurset er å hjelpe lærer, foreldre og elever til å bruke vitenskapelige prinsipper for å på en effektiv måte analysere hvordan barns sosiale samhandling former og opprettholder rasistiske følelser, holdninger og handlinger, så vel som hvordan man kan iverksette et program som hjelper elever å forstå årsakene til slik skadelig atferd hos seg selv og andre. Videre er det et mål å oppnå grunnleggende men solide analytiske ferdigheter som forandrer skadelige rasistiske tanker om hva hvert individ kan og ikke kan oppnå. Sentrale temaer er blant annet:
 - Forstå grunnleggende prinsipper for atferd og hvordan de kan brukes for å forstå forekomsten av rasistisk diskriminering, følelser og aggresjon
 - Analyse av komplekse serielle relasjoner mellom handlinger, deres konsekvenser og konsekvensene av derpå følgende handlinger

OSLOMET

Rasistisk diskriminering forstått som sammenkoblet atferdskjede

- Rasistisk diskriminering (i form av handlinger eller ytringer) er en sosialt sammenkoblet atferdskjede.
- Hvis det er en interaksjon med personer som fremviser rasistisk atferd, vil vår reaksjon til deres rasistiske ytring bli positivt forsterket dersom vi er enige i ytringen, og ikke bli forsterket (eller staffet) dersom vi er uenige i ytringen.
- Så i en sosial kontekst hvor det er overveiende rasistiske ytringer har vi en tendens til å ytre det samme.

OSLOMET

Rasistisk diskriminering forstått som sammenkoblet atferdskjede

- Likedan, om vi samhandler med en person med annen etnisk opprinnelse og vi uttrykker vårt hat, vil vi forvente at reaksjonen til den andre vil være aggressiv, og vår reaksjon til den andres aggresjon vil være ytterligere aggresjon fra vår side, og problemet eskalerer.
- Til slutt vil vår «overbevisning» om at personer med annen etnisk opprinnelse er aggressive bli «bekreftet».
- Men faktum er at det ikke er de andre som er aggressive.
- Vi har begge vært engasjert i en sosialt sammenkoblet atferdskjede av gjensidig aggresjon.
- Hvert steg i denne kjeden er en differensiell stimulus for trussel, og vårt forsøk på å fjerne trusselen ved å angripe blir negativt forsterket.

OSLOMET

Etniske karakteristika som betingede forsterkere

- Dersom vi engasjerer oss i en sosialt sammenkoblet atferdskjede der den andre personen samhandler med oss på en positiv måte, kan hans etniske karakteristika, i tillegg til å bli differensierte stimuli for positiv samhandling, også bli positive betingede forsterkere.
- Og motsatt, dersom min samhandling med personer med visse etniske karakteristikk blir straffet av mine venner, kan de etniske karakteristikkene bli negative betingede forsterkere, fordi når jeg unngår dem unngår jeg (trussel om) straff fra venner.

OSLOMET

Rasistisk tilleggelse som dårlig tilpasset differensiering av komplekse hendelser

- Vår oppfatning av den «andre» er basert på differensiering av det komplekse konseptet den «andre».
- Problemet vi må løse er hvem den andre vi møter er.
- Vi har vanligvis ikke nok differensierte stimuli til å oppfatte hele det komplekse konseptet, så vi bruker det som er tilgjengelig for oss.
- Det som vanligvis er tilgjengelig er personens utseende og mer spesifikt de mest distinkte karaktertrekkene.

OSLOMET

Rasistisk tilleggelse som dårlig tilpasset differensiering av komplekse hendelser

- Så, isteden for å sjekke vår oppfatning med supplerende differensielle stimuli, hopper vi rett på en konklusjon basert på det mest fremtredende elementet som ikke nødvendigvis er det viktigste elementet.
- Med andre ord så baserer vi vår differensiering av konseptet en annen person på hudfargen, øyefargen, aksenten når personen snakker osv.
- For å kunne foreta en mer informert differensiering bør vi se etter tilleggs-stimuli som bare kan fremskaffes gjennom interaksjon med personen det gjelder.

OSLOMET

Kilde: Differensiell positiv forsterkning

- En kilde til rasistisk diskriminering kommer fra positiv forsterkning.
- Dersom medlemmer i ditt nærmiljø uttrykke en negativ oppfatning om personer men annen etnisk bakgrunn og du er enig, så blir din enighet forsterket gjennom deres vennskap.
- På den andre siden, hvis du uttrykker uenighet vil den atferden enten bli straffet eller ekstingvert.
- Så ut fra prinsippet om forsterkning vil du tendere mot å uttrykke negative oppfatninger om ulike etniske opprinnelser siden det er den atferden som har blitt differensielt forsterket.

OSLOMET

Kilde: Differensiell negativ forsterkning

- Nært knyttet til det overstående argumentet er forklaringen om rasistisk diskriminering basert på prinsippet om negativ forsterkning. Det er to mulige måter det kan skje på gjennom negativ forsterkning.
- Dersom du samhandler med personer som uttrykker negative holdninger til personer med en annen etnisk opprinnelse, kan din atferd bli straffet.
- De kan si at du er dum eller uvitende og de kan unngå deg i fremtid.
- For å fjerne (negativ forsterkning) trusselen (om å bli ekskludert), kan du tendere til å være enig i de rasistiske bemerkningene og handlingene.

OSLOMET

Kilde: Differensiell negativ forsterkning

- I tillegg er det ikke alltid slik at det er fjerning av trusselen fra andre som former rasistisk diskriminering. Det er også fjerning av en trussel som kommer fra din egen følelse av underlegenhet.
- Dersom noen er verre enn deg så blir du bedre enn noen. Du er kanskje ikke perfekt, men det er andre som er verre enn deg. Det er en lettelse å ikke være blant de verste!
- Så fjerningen av trusselen utløser den respondente atferden lettelse (en følelse også). Så blir den rasistiske handlingen eller ytringen parret med lettelsen (betinget respondent atferd) og på grunn av denne parringen vil den rasistiske handlingen og ytringen til slutt utløse lettelse også uten at det er en trussel tilstede.
- Men, enhver handling som utløser lettelse blir positivt forsterket, så frekvensen av rasistisk aktivitet må forventes å øke.

OSLOMET

Kilde: Generalisert imitasjon

- Det har allerede blitt nevnt at vi tenderer mot å kopiere atferd som har positive konsekvenser for de som utfører den.
- Dersom du tilhører en gruppe der negative kommentarer eller aggressive handlinger mot personer med annen etnisk opprinnelse blir gjensidig forsterket, vil du sannsynligvis tendere mot å kopiere slik atferd.

OSLOMET

Kilde: Generalisert konformitet til regler

- En annen kilde til rasistisk diskriminering kan være en generalisert konformitet til regler i ditt nærmiljø.
- Hvis de fleste i den gruppen du ofte samhandler med fremviser rasistisk atferd, og du tidligere har blitt forsterket på konformitet til regler generelt, så vil du sannsynligvis også vise konformitet til de reglene i ditt miljø som angår rasistisk innhold
- For eksempel at personer med annen etnisk opprinnelse er mindreverdige, er late eller andre negative karakteristikk.

OSLOMET

Kilde: Selvutformede stimuli

- Dersom det er et problem som må løses, men ingen differensielle stimuli tilgjengelig som kan guide deg gjennom artferdskjeden, så vil du enten finne på noe tilfeldig i håp om å oppnå forsterkning eller du må konstruere differensielle stimuli selv.
- Siden vi i vår historie har blitt straffet for å ikke vite løsningen på problemene tenderer vi mot å velge strategi to som er selvkonstruerte stimuli.
- I relasjon til rasistisk diskriminering, dersom vi for eksempel blir spurt om å finne en løsning på arbeidsledigheten og vi ikke vet løsningen på det, vil vi ty til tidligere erfaringer med å konstruere foreløpige differensielle stimuli.
- Så hvis vi tidligere ofte har hørt at immigranter stjeler våre jobber tenderer vi mot å ty til denne informasjonen uten å vurdere metoden med prøving og feiling. Konsekvensen blir at vi konkluderer at årsaken til arbeidsledighet er immigrasjonen og hvis vi unngår immigrasjon så unngår vi også arbeidsledighet.

OSLOMET

Kilde: Tilfeldig forsterkning produsert av samtidig pågående handling

- Denne samme kan bli kilde til rasistisk diskriminering.
- Jeg samhandler ofte med personer med samme etniske bakgrunn som meg selv og jeg har ikke blitt lurt eller robbet av dem.
- Så en tretremskontingens kan formes som ser slik ut: Nærværet av personer fra samme etniske bakgrunn som meg selv (differensiell stimulus), samhandling (atferd), ikke lurt eller robbet (negativ forsterkning).
- Etter som vi sannsynligvis oftere omgås personer med samme etniske bakgrunn som oss selv kan denne tilfeldige negative forsterkningen skje.

OSLOMET

Kilde: Tilfeldig forsterkning produsert av samtidig pågående handling

- Med andre ord fjerner jeg trusselen om å bli lurt eller robbet ved å omgå personer med samme etniske bakgrunn som meg selv.
- Til slutt vil denne negative forsterkningen utløse lettelse, og lettelsen blir igjen en positiv forsterker for atferden som har produsert den (å omgå personer med samme etnisk bakgrunn som meg selv).
- Så, denne unngåelsen av personer med annen etnisk bakgrunn blir i seg selv en positivt forsterkende stimulus (en glede).

OSLOMET

Rasistisk aggresjon som forfeilet problemløsning

- Fra det overstående kan vi konkludere med at rasistisk diskriminering i de fleste tilfeller er feilslått problemløsning.
- Dette kan være dårlig tilpasset differensiering av sammensatte hendelser, differensiell positiv forsterkning, differensiell negativ forsterkning, generalisert imitasjon, generalisert konformitet til regler, selvkonstruerte stimuli eller tilfeldig forsterkning produsert av samtidige hendelser.
- Alle disse er hovedsakelig relatert til operant atferd og mer spesifikt til atferdskjeder. Videre vil vi se på respondent atferd i relasjon til rasistisk diskriminering.

OSLOMET

Sammenhengen mellom aggresjon og straff

- Rasistisk diskriminering og ytringer er begge en form for aggressive atferd, som funksjonelt er lik med all annen form for aggressiv atferd som har som konsekvens at omgang med personer med annen etnisk bakgrunn unngås.
- Straff, som er presentasjon av ubehagelig stimulering (aversiv) eller tilbaketrekkning av en positiv forsterker, utløser den respondente atferden frykt. Hendelser som opphører eller skjer samtidig som straffen blir parret med straffen og utløser derfor også frykt.
- Disse hendelsene (betingede utløsende stimuli), som inkluderer kinestetiske og sensoriske hendelser i kroppen vår, blir differensielle stimuli for enhver handling som reduserer frykten.
- Handlinger som redusere frykt er vanligvis flukt eller angrep.

OSLOMET

Sammenhengen mellom aggresjon og straff

- Fjerning av frykt utløser lettelse. Enhver hendelse som skjer rett før eller samtidig med at frykten fjernes blir en utløsende stimulus for lettelse og samtidig en positivt forsterkende stimulus.
- Så de kroppslige endringene vi kjenner (kinestetisk eller sensorisk) når vi flykter eller angriper erverver potensielt en (positiv) forsterkereffekt.
- Med andre ord så «liker» kroppen vår flukt og angrep når straff ikke er til stede.
- På den måten har aggressiv atferd forsterkende konsekvenser og frekvensen, eller intensiteten, kan øke eller vedlikeholdes.
- Og det skulle være unødvendig å nevne at dersom straff faktisk er en av de mulige konsekvensene av aggresjon, så vil det å straffe aggresjon bare forårsake mer aggresjon.

OSLOMET

Fremkalling og positiv forsterkning av uforenlig atferd som et effektivt alternativ til straff

- Et spørsmål kan være hva man skal gjøre med rasistisk atferd hvis vi ikke skal straffe den. Som vi allerede har nevnt kan vi redusere frekvensen av en form for atferd ved å øke frekvensen av en annen form for atferd, en uforenlig atferd.
- Sett i relasjon til rasistisk atferd vil en form for uforenlig atferd være positiv samhandling med personer med en annen etnisk bakgrunn.
- Med andre ord kan vi forsterke denne samhandlingen og da vil rasistisk atferd automatisk reduseres (du kan ikke samtidig både opptre rasistisk og samhandle positive med personer med annen etnisk bakgrunn).

OSLOMET